

Osakeyhtiön velkojensuojan selventäminen ja suojamenettelyiden helpottaminen

Velkojensuojamenettely osakepääoman alentamisen yhteydessä

1. Nykyisen sääntelyn ongelmat

Osakeyhtiölain mukaan velkojensuojamenettelyä sovelletaan samalla tavalla kaikkiin osakeyhtiöihin ja kaikkiin varojenjaon mahdollistaviin osakepääoman alentamisiin riippumatta pääoman alentamisen määrästä, yhtiön maksukyvyistä tai vakavaraisuudesta, yhtiön velkojen ehdoista tai muista vastaavista velkojensuojan tarpeen kannalta olennaisista seikoista. *Merkitykseltään vähäisenkin* osakepääoman alentamisen yhteydessä yhtiön jokainen velkoja voi vaatia saatavansa ennen aikaista maksua tai turvaavaa vakuutta.

Lakisääteinen velkojensuoja toteutetaan aina viranomaismenettelynä, jonka kustannukset ja siihen kuluva aika voivat vaikeuttaa merkittävästi pääomarakenteen muutosta. Vastustusoikeuteen liittyvä kuulusprosessi on verrattain hidas ja sen voidaan periaatteessa katsoa antavan mahdollisuuden velkojen ja sopimuskumppanien opportunistiseen käyttäytymiseen sekä jättävän huomioimatta menettelyyn liittyvät olosuhteet.

Osakepääoman alentamistilanteet eivät välttämättä sisällä erityisen velkojensuojan antamista edellyttäviä riskejä. Tätä osoittaa se, että käytännössä velkojat eivät ole ilmeisestikään juuri käyttäneet vastustusoikeuttaan osakepääoman alentamisen yhteydessä. Velkojensuojamenettelyn on käytännössä katsottu menettäneen suuren osan roolistaan osakepääoman alentamiseen liittyvänä velkojensuojamekanismina, sillä OYL 13:2:n *maksukykyisyysäännös rajoittaa* tätäkin varojenjakotapaa.

Velkojensuojamenettelyä tulee arvioida kokonaisuutena kaikissa tilanteissa, joihin sitä sovelletaan. On perusteltua arvioida nykyisenkaltaisen velkojensuojamenettelyn kustannustehokkuutta sekä tarkoituksenmukaisuutta kansainvälinen vertailu huomioiden.

2. Vertailumaiden sääntely

Velkojien suojaamennettelyllä viitataan velkojen oikeuteen kuulutukseen vastaamalla vastustaa yhtiön tekemiä kauaskantoisia toimenpiteitä. Tällöin vastustus *estää toimenpiteen toteuttamisen*, ellei yhtiö maksa vastustaneen velkojan saatavaa tai aseta siitä turvaavaa vakuutta.

Pääsääntöisesti vaatimus velkojien suojaamennettelystä on vertailumaissa varsin yhdenmukainen. Sitä sovelletaan muutoin kuin tappion kattamiseksi tapahtuvaan alentamiseen, menettely hoidetaan rekisteriviranomaisen kautta, velkojilla on oikeus vastustaa alentamista ja alentaminen saadaan rekisteröidä ainoastaan, jos vastustaneiden velkojen saatava on maksettu tai siitä on annettu turvaava vakuus. Selkein poikkeama vertailumaiden joukossa on Yhdistynyt kuningaskunta. Vertailumaat voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

- A. Velkojien suojaamennettely vain siirrettäessä varallisuutta osakkeenomistajille (Yhdistynyt kuningaskunta).
- B. Viranomaisvetoinen velkojien suojaamennettely on pääsääntö (EMCA, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska).
- C. Yhtiövetoinen velkojien suojaamennettely on pääsääntö (Eesti, Saksa ja Tanska).

Selitteet värikoodeille	Edustaa lievintä suhtautumista vertailumaiden sisällä	Edustaa tiukinta suhtautumista vertailumaiden sisällä	Edustaa poikkeavaa sääntelytapaa vertailumaiden sisällä	
Vertailumaa/Ver- tailuavain	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska
Kuulutusaika osakepääomaa alennettaessa	3kk	Ei määritelty laissa, 2kk	6 viikkoa	4 viikkoa
Yksinkertaistettu menettely / ei kuulutusta	Tappion kattaminen tai samanaikainen nosto - > ei kuulutusta	Tilintarkastajan lausunto korvaa velkojille annettavan ilmoituksen, kuulutus pakollinen	Tappion kattaminen tai samanaikainen nosto - > ei kuulutusta	Vain samanaikainen nosto
Vertailumaa/Ver- tailuavain	Eesti	Saksa	Iso-Britannia	EMCA
Kuulutusaika osakepääomaa alennettaessa	2kk	1 vuosi	Kuulutuksen teko tuomioistuimen harkinnassa - vain varojenjak	4 viikkoa
Yksinkertaistettu menettely / ei kuulutusta	Vain tappion kattaminen	Vain tappion kattaminen	Yksinkertaistettu on pääsääntö - maksukykylausunto	Tappion kattaminen ja tilintarkastajan lausunto

Eestin ja Saksan menettelyä voidaan kutsua yhtiövetoiseksi siksi, että velkojien suojaamennettelyn järjestäminen kuulutuksineen on näissä valtioissa *yhtiön johdon vastuulla*. Toiseksi, rekisteriviranomaisen rooliin näissä maissa kuuluu vain alentamisen rekisteröinti. Yhtiön hallitus voi itse tehdä kuulutuksen virallisessa lehdessä. Samoin yhtiön hallitus ottaa itse vastaan mahdolliset vastustusilmoitukset velkojilta.

Eestissä alentamisen rekisteröinti voidaan tehdä, jos yhtiön hallitus ilmoittaa vastustaneiden velkojien saatavien olevan turvattu.

Kategoriassa B vastaavasti alentamista haetaan viranomaiselta, joka osana hakemuksen käsittelyä järjestää kuulutuksen ja ottaa vastaan velkojien vastustusilmoitukset. Alentamisen hakeminen on kuitenkin yhtiön hallituksen velvollisuus, joten ero yhtiövetoiseen menettelyyn ei ole kovin suuri.

Pääsäännöstä poikkeavaa sääntelyä on Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja EMCA:ssa. Yhdistyneessä kuningaskunnassa velkojiensuojamenettelyä ei lähtökohtaisesti sovelleta osakepääoman alentamiseen, vaan sääntely keskittyy johdon velvollisuuksiin antaa riittävät tiedot osakkeenomistajille. Tärkein näistä velvoitteista on *henkilökohtaisen vastuun uhalla laadittava maksukykylausunto*, jossa johdon on vakuutettava yhtiön kykenevän täyttämään seuraavan vuoden ajan vastuunsa niiden erääntyessä. Yhtiökokouksen päätettyä alentamisesta päätös rekisteröidään. Tuomioistuimen vahvistus alentamiselle vaaditaan ainoastaan, jos alentaminen tapahtuu maksamattomien osakkeiden maksamattoman määrän vähentämiseksi tai maksetun osakepääoman jakamiseksi takaisin osakkeenomistajille. Tuomioistuinjohtoisessa menettelyssä tuomioistuimen on tehtävä kuulutus, ellei se olosuhteiden vuoksi katso menettelyä epätarkoituksenmukaiseksi. Velkojilla on vastustusoikeus ainoastaan tuomioistuin vetoisessa alentamisessa. Tuomioistuin ei saa vahvistaa alentamista, mikäli vastuuta ei ole täytetty tai sen täyttämiseksi ei ole asetettu vakuutta.

Eurooppalaisen mallilainsäädännön EMCA 7.30 sääntelee kuulutusta omaa pääomaa alennettaessa. Sen mukaan kuulutusta ei tarvitse tehdä, jos *tilintarkastaja antaa lausunnon*, ettei alentaminen aiheuta riskiä yhtiön velkojille. Poikkeamismahdollisuutta perustellaan sillä, ettei kuulutusmenettely ole tarpeen niissä tilanteissa, missä yhtiö kykenee pääoman alentamisesta huolimatta kattamaan yhtiön velvoitteet varallisuudellaan.

Kaikissa vertailumaissa on käytössä yksinkertaistettu menettely osakepääoman alentamiselle silloin, kun se *tapahtuu tappion kattamiseksi*. Tällöin ei vaadita velkojiensuojamenettelyn käyttöä lainkaan. Osassa vertailumaita menettelyä käytetään vain silloin, kun alentamisella saatavia varoja siirretään osakkeenomistajille (Yhdistynyt kuningaskunta) tai siirrettäessä varoja osakkeenomistajille tai vapaaseen pääomaan (EMCA, Norja, Ruotsi ja Suomi). Saksassa kuulutus vaaditaan, mutta alentaminen voidaan tehdä yksityisessä osakeyhtiössä vai tappioiden tai arvon alenemisen kattamiseksi. Samoin kaikissa vertailumaissa Yhdistynyttä kuningaskuntaa lukuun ottamatta on käytössä jonkinlainen varojenjaon määräaikainen rajoitus, jos osakepääomaa on alennettu tappion kattamiseksi.